

Lítið samsvar í alkoholpolití- tikki Javnaðarfloksins

Jákup Lindenskov, fyrrverandi lögtingsmaður, ivast í alkoholpolitikki Javnaðarfloksins. Samstundis vísir hann til grein hjá fyrrverandi danska heilsumálastjóranum um danskan alkoholpolitikk

- Í sera stórum ósamsvari við tann politikk, sum Javnaðarflokkurin annars hevur latið fólk skilja, at hann hevur um umfar við rúsevni, hevur Sosialurin av og á, t.d. í oddagrein 26. januar 1996, sagt, at einasta rætta leiðin er teymaleys frísøla av rúsløgi í Føroyum. Men fyri deyvm oyrum lónar seg illa at tala.

Tað sigur Jákup Lindenskov, fyrrverandi lögtingsmaður. Hann hevur latið Sosialinum tað, sum fyrrverandi danski heilsumálastjórin, Palle Juul-Jensen, sigur um donsku víðurskiftini. Jákup Lindenskov vísir á, at fleiri her á landi bara siggja donsku alkoholviðurskiftini sum tey ideellu, og tí heldur hann tað vera upp á pláss, at hoyra hvat Palle Juul-Jensen hevur at siga um donsku víðurskiftini. Palle Juul-Jensen sigur soleiðis:

Herferðin um alkoholforbrúk, sum heilsustýrið skipar fyri á hvørjum ári, er ikki bert fyrí tungu misnýtararnar, men umfar allar bólkir í samfelagnum.

Her í landinum (Danmark) vilja vit ikki gera sum í (forboðs) Svøríki. Men vit drekka tífalt tað, sviar drekka.

Vit hava ov nógv alkoholskaðar, hóast hagtølini siga, at tað gongur framá á mongum økjum. T.d. hava vit færri dripin í ferðsluni av drykkjuáðum, í 186 220, í 1994 137 dripin í ferðsluni av drykkjuáðum.

Dagspressan sigur javnan frá tí øvugta. Tað eru eisini færri promillumál - frá 21.098 í 1986 til 13.881 í 1994. Færri verða sett í brummuna og somuleiðis verða færri børn tikin heim-anfrá, tí foreldur teirra drekka illa.

Harafurtimóti veksur talið støðugt á teimum, sum drekka illa, teimum sum doyggja av skrumplivur, alkoholismu og av alkohol-eitran - í 1986 994 og í 1994 var talið 1.204. Serliga er tað diagnosan alkoholisma, sum er í stórarí øking.

Mynstrið við ovurdrekking er ikki bara einvís. So-nevndu lottu skaðarnir eru minkandi meðan tungu skaðarnir - sum t.d. deyðsfall av alkoholismu - er í vøkstri.

Hvat er so at gera við alkoholskaðarnar? Vit kenna fleiri kanningar og allar vísa, at økt drekking fremur øktar skaðar. Meira drukkið verður, fleiri ganga undir. Tí er eingin annar vegur at ganga enn at minka um drekkingina, í hesum kunnu vit øll medvirka.

Undir heimsbardaganum fyrra (1914-18) var stór avgjaldsøking av brennivíni í Danmark, tað minkaði munandi um nýtsluna - næstan 80%. Skaðarnir minkaðu somuleiðis. Tað var stór nøgd millum fólk, at so var gjørt tá.

Tað er neyvan hugsandi, at sama nøgd hevði verið, um tað var gjørt umafurt í dag. Illa hugsandi er, at politisku flokkarnir høvdu gingið við til eina 10-20 dupling av avgjaldunum við stórarí avmarking í smáslønu og skerjing av spiritusloynum. Hartil stórir trupulleikar við handli um landamark, smugling, heimabrent og nú eisini ES.

Mong vilja halda, at tað sum skal gerast, skal peika móti alkoholismunum - tungu nýtarunum. So eigur at vera, men við umsorgan og viðgerð.

Víst so, men fyrirbyrging skal harafurtimóti peika móti fólkunum sum heild. Ov seint er at fyrirbyrgja, tá misnýtslan er ein veruleiki, og at gera nakað við verandi misbrúkarar er eingin fyrirbyrging, nýggir misbrúkarar koma alla tíðina.

Meira enn 80% av fólkunum hava eitt sosialt-rekreativt brúk, sum liggur nið-anfyri tey mörk, sum heilsustýrið úr einum heilsusjónarmiði viðmælir.

Fyri henda stóra meirilut aer upplýsing tað týðningarmesta fyrí at fasthalda góðar vanar. Útyvir vitan um nýtslumörk er eisini brúk fyrí upplýsing, um nær ein íki eigur at drekka, - t.d. í samband við koyring, arbeiði, barnsbúrd, brúk av serligum heilivági. Her eigur alkohol ikki at vera uppi í.

Tær støðugt fækkandi spiritusvanlukkurnar bera bød um broyttan hugburð til spriritus.

Spirituskoyring er óhóskandi. Fyri 20-30 árum síðani var hugburðurin meira tvískildur.

Her er dømi um fyrirbyrgingarhepni: Upplýsing tvinnad saman við størri eftirliti frá lögregluni er helst størsti batin.

Millum 10-20% drekka av mikið í Danmark - t.v.s. meira enn 21 snapsir um vikuna (genstande) fyrí menn og 14 fyrí kvinnur.

Fleiri drekka ov nógv, og ein partur liggur undir drykkjunum.

Stórbrúkarin er ávirkiligur. Mong kunnu minka um drekkingina, tá tað stendur teimum klárt, hvat hendir teimum og familjuni. Við greiðum reglum um alkohol á arbeidsplassinum kann

nakað gerast her.

Heilsuverkið kann gera meira.

Á sjúkhusunum hava áleið 20% av sjúklingunum alkoholtrupulleikar. Tað gevur eyka trupulleikar í samband við skurðviðgerðir - og hesir sjúklingar liggja vanliga longri á sjúkhusi. Alkohol minkar um mótsøðumegina hjá sjúklingunum, og tað kostar, tá brúk er fyrí hesi tørvandi megi.

Síðan eru tað alkoholistararnir ella misbrúkararnir. Her munar upplýsing sjálvandi lítið. Brúk er fyrí heilt øðrum og munandi tiltøkum, við viðgerð og umsorgan.

Uppfatn heilsumyndugleikanna er, at okkara alkoholpolitikkur eigur at umfata allar hesar samfelagsbólkir. Lat okkum nevna aktuella alkoholkampanjuna, sum er hesa vikuna (oktober á hvørjum ári).

Hvat er so komið burtúr?

Royndirnar hjá heilsustý-

inum við herferðunum sýna, at áhugi er í fólkunum fyrí alkoholupplýsing. Gjorligt hevur verið at koma langt ummillum fólk um heilsuliga forsvarliga forbrúkið.

Brúkarahamákið er kent av stórum parti av fólkunum, og tað er tiltøkunum hesi seinni árin at takka. Vitanin er økt ár um ár.

Kanning í september vísti veruliga, at meira enn 90% av fólkunum halda, at tað er gott hugskot, at staturin ger slíka kampanju. Tað er veruligur áhugi fyrí upplýsing um alkohol, og lítill ivi er um, at kampanjan fremur ein eftirspurning um vitan millum fólk.

Sera týðningarmikil effektur av kampanjuni er, at meira verður tosað um alkoholpolitikkur. Tabu verða brotin niður - og harvið verður tað fyrí, at talað verður meira um alkoholtrupulleikar og at gera nakað við teir á arbeidsplassinum, í ítróttarfelgunum o.a.

Niðurbrotan av tabu ger eisini, at lættari er at taka málið upp í familjuni. Tað

er roynd á mongum alkoholviðgerðum, at serliga er nógvur eftirspurningur aftaná at herferðin um drykkju hevur verið.

Heilsustýrið hevði eina stóra stevnu um alkoholpolitikk á arbeidsplassinum. Luttøkan og áhugin var so stórur, bert ein partur av teimum, sum vildu vera við, sluppu við. Bara fyrí 10 árum síðan hevði verið óhugsandi at skifti orð um alkohol á arbeidsplassinum. Tað var nakað, sum hoyrði til privatlívið, og tað var allastaðni avvíst, at hetta var nakar sum helst trupulleiki. Hetta hevur broytt seg, váttaði stevnan.

Heilsustýrið hevur gjørt eina spurningarkanning millum tilkomnar danir. Færri enn 20% hildu, at hvør sæ eigur at gera av, um drukkið skal vera á arbeidsplassinum. (80% hildu, at forboð ella ymsar avmarkingar fyrí drekking eiga at vera á arbeidsplassinum? - Eru vit á vegis svensku støðuni?

Gjalligari meting

Ung á okkara døgum hava foreldur, sum eru vaksin upp í einum tíðarskeiði, har danir hava duplað brúkið triggjar ferðir.

Hetta má merkjast á teimum ungu. Vit vita, at dreingir í 9. flokki drekka í meðal 12 snapsir um vikuna og genturnar beint í hølunum á teimum.

Næstan 30% eru full triggjar ella fyri ferðir um mánaðir - t.v.s. stórt sæð hvørt vikuskifti.

Foreldur í dæpurhuga

Hvussu ofta kunnu 16 ára gomul vera full um mánaðin? Hvat er hóskiligt at drekka á eini veitslu? Dreingir, gentur!

Einki er at ivast í, at alkohol brúkið hjá teim ungu gevur trupulleikar. Í ringasta fyrí elur tað til harðskap, óætlað sex og barnsbúrd og vanlukkur. Heilsuliga vera tey illa fyrí, skúla-trupulleikar í kjalarvørðin av stórdrekking o.s.fr.

Heilsustýrið hevur sent út umfatandi undirvísingartilfar um alkohol í fólkaskúlarnar. Næmingahefti, faktabækur, læraravegleiðing, video, tjakkort, og gjørt tað soleiðis, at tað fevnir ymskar áskoðanir um alkohol. Endamálið er at læra tey ungu skilgáðan atburð um alkohol og at ansa sær betri.

Skúlin er nárliga plássíð at vit auðupplýsing, men brúk er fyrí breiðari tjaki millum almenningin um støðu - hugsan - foreldranna til alkoholbrúk hjá teim ungu.

Í Danmark hava vit altíð sagt, at vit greiða sjálvi okkara alkoholtrupulleikar, sum vit nú einaferð vilja tað. Vanliga vísa vit á, at (forboðs) Svøríki ikki er vert at skeita eftir. Vit mugu nú sannan, at »okkara egni máti« at loysa trupulleikarnar helst hevur givið okkum dupult so stórar alkoholtrupulleikar, sum sviar hava.

Tað er ovurmikið

Fyrirbyrging og viðgerð eigur tí at verða styrkt.

Mín hugsan er, at vit eru á einum vegamóti, merktur av sjálvgranskan alkoholviðvirkandi. Alkoholtrupulleikar krevja eftirtanka.

Úr hesum sjónarmiði eigur herferðin um rúsevni at siggjast sum ein útrætt hond til øll, sum hava alkoholtrupulleikar inni at sær, og til teirra, sum arbeida við fyrirbyrging og viðgerð.

Tað hava tey krav upp á - og brúk fyrí.

